

Joseph Hansen

Che Guevaras sju misstag

(4 juni 1969)

(Ur Report on the 1969 World Congress of the Fourth International)

Vid genomgången av de kubanska ledarnas svagheter framkom på kongressen några saker som inte tidigare diskuterats. Den syn på kubanerna, som vi framförde på kongressen var att kubanerna svarat för ett oerhört genombrott i sin revolution. De lyckades uppnå seger genom kommunistpartiets brister och det faktum att de, som en del av en yngre generation revolutionärer, vägrade följa kommunistpartiet och slog in på sin egen väg. Under de speciella omständigheter som då rådde på Kuba lyckades de erövra makten genom gerillakrigföring och en vidareutveckling av denna. Detta var deras stora positiva insats. Men just denna insats, och den speciella form den skedde under, tenderade också att göra att detta ledarskap fortsatte på en kurs, som man ännu inte kunnat ta sig ur.

För det första, på Kuba använde man sig av kommunistpartiet. De upplöste det, försökte sätta ihop det igen och göra något nytt av det. Det var som att använda gamla tegelstenar för en ny byggnad. De ansåg att det kubanska kommunistpartiet var användbart i detta avseende.

När de sedan ville utvidga den kubanska revolutionen, och därmed försvara Kuba på det bästa sättet, försökte de upprepa mönstret från Kuba, dvs den kubanska revolutionens mönster. De försökte använda sig av kommunistpartierna i andra delar av Latinamerika.

Efter ett tag slutade detta försök med att använda kommunistpartierna i Latinamerika med regelrätta fraktionsstrider. Eftersom kubanerna, genom att använda sig av kommunistpartierna, inte försökte bygga något kampparti i något av dessa länder, försökte de i stället använda sig av kommunistpartierna för att bilda gerillastyrkor. Detta visade sig inte vara någon framkomlig väg. Det hela slutade därför med fraktionskamp med kommunistpartierna, där huvudfrågan stod mellan väpnad kamp och fredlig samexistens.

I den frågan stod vi, förstås, allesammans på kubanernas sida – mot begreppet fredlig samexistens.

Denna fraktionskamp ledde till en splittring med det stora venezolanska kommunistpartiet, och detta stadfästes mer eller mindre vid OLAS-konferensen 1967. Här visade sig en av kubanernas brister; vid brytningen med kommunistpartiet i Venezuela gjorde de inget politiskt bokslut. Inget bokslut över vilken roll stalinismen spelade, och på så sätt begravnade de så att säga hela frågan och hamnade i en liten minoritet. På grund av deras felaktiga politiska linje hamnade kubanerna med en liten minoritet inte bara i Venezuela, utan också på andra håll i Latinamerika. Ingenstans lyckades de upprätta, eller samla, krafter med tillräcklig styrka och kvalitet för att kunna genomföra någon revolution efter kubanskt mönster, eller något annat mönster för den delen.

På OLAS-konferensen lade de fram en ny inriktning – att de tänkte samarbeta med vem som helst. Vi tolkade innebörden av detta som att ”vem som helst” även innebar trotskister. Hur skulle man annars beteckna trotskister från kubansk utgångspunkt?

Sedan kom Che Guevaras nederlag. Det fick en dämpande effekt på hela den kubanska inriktningen och försöken att förverkliga den. Vid OLAS-konferensen hade OLAS en klar struktur, en uppsättning regler, och framstod som en tydlig organisation. Och om man påminner sig vad som sades vid den tidpunkten fanns planer på att OLAS till och med skulle bli kärnan i en ny

international. Det framgick i olika tidningar och tidskrifter genom artiklar skrivna av personer med mycket goda kontakter med den kubanska ledningen. En sådan artikel publicerades exempelvis i *Ramparts*. Men Ches nederlag fick det hela att svalna och OLAS började vittra sönder. Organisationen fick mindre och mindre betydelse, tills de kamrater som hade mest kontakter med Latinamerika på kongressen sade, ”OLAS existerar inte. Det som existerar är en rad strömningar, eller tendenser, som är mer eller mindre överens om behovet av väpnad kamp, eller gerillakrigföring, och som då allmänt betecknas som OLAS, och det är allt som återstår.”.

Trots dessa bittra erfarenheter håller de kubanska ledarna – och det är för tillfället framför allt Fidel Castros inriktning och linje – fast vid gerillakrigföring i kontinental skala under en längre period. Så ser deras linje ut. Men vår bedömning av den – nu talar vi om den bedömning vi gjorde som minoritet på världskongressen – är att det är svårare idag att upprepa detta mönster än 1958 och 1959. Fienden, dvs den imperialistiska fienden, har dragit en hel del lärdomar och det har förekommit en rad nederlag, som påverkat läget i Latinamerika.

När vi lade fram dessa uppfattningar bad vi om, eller snarare begärde, ett bokslut över hela frågan om gerillakrigföring, vilka slutsatser som kunde dras av den, dess svagheter, om den haft några positiva inslag, hur mycket av den som bör inkluderas i Fjärde internationalens program, eller kort och gott hur den borde värderas.

Under denna diskussion tog vi upp frågan om Che Guevara och lärdomarna av nederlaget för hans insats i Bolivia. Vi gjorde några rätt hårda politiska omdömen beträffande Che Guevaras linje i Bolivia.

Först och främst tog vi upp Che Guevara som symbol. Han är en verkligt beundransvärd person. Beundransvärd för alla ungdomar på väg att slå in på den revolutionära vägen. Han fångade deras fantasi. Om något var han en handlingens man. Det är den sorts revolutionär som fått en alltmer framträdande roll – handlingens revolutionärer. Che Guevaras hängivenhet är särskilt imponerande. Han var nummer två eller tre bland ledarna på Kuba, åtnjöt stort anseende, kunde se fram emot en tryggad karriär inom regeringen. Det lämnade han. Han lämnade fru och barn – allt. Han lämnade allt för att satsa på en kamp som var mycket osäker, en svår och tung kamp. Inte underligt då att han väckte beundran bland ungdomar överallt. Den synen på Che Guevara delar vi. Vi delar den djupt, ty för oss är han en av oss. Vi är också av den sort som går in i kampen på samma sätt, som verkligen satsar våra liv för revolutionen.

Samtidigt måste vi göra en politisk bedömning av honom, av vad han åstadkom politiskt, och vad det politiska resultatet blev.

Först de punkter där vi är eniga med Che Guevara.

Vi är eniga med Che Guevara om det allmänna målet med revolutionär socialism. Men vi är oeniga med honom om att detta kan framtvingas i ett givet ögonblick genom en revolutionär viljeakt.

Vi är eniga med honom om att bästa sättet att stödja den vietnamesiska revolutionen vore att skapa ett, två, många Vietnam. Men vi är oeniga med honom om att detta skulle kunna vara möjligt genom att en liten grupp i ett visst land bestämmer sig för att skapa ett Vietnam där.

Vi är eniga med Che Guevara om hans internationalism, och framför allt med hans uppfattning att bästa sättet att försvara Kuba består i att sprida revolutionen. Här är vi oeniga med honom om en enda sak. Vi är oeniga med hans uppfattning att det går att exportera revolutionen. När vi säger det ser vi mer på vad han försökte göra än vad han hade att säga om detta. Det är just vad han faktiskt försökte göra i Bolivia – exportera en revolution.

Vi är eniga med honom i hans motstånd mot stalinismen. Vad vi är oeniga med honom om hur man ska bekämpa stalinism. Vår syn går ut på att när vi bekämpar stalinismen måste vi göra det genom en politisk konfrontation med stalinismen, genom att framhålla skillnaderna med stalinismen, genom att värdera de historiska erfarenheterna av stalinismen, så att stalinismens hela utveckling och innebörd går att förstå på djupet. Det räcker inte med att bara vara anti-stalinist. Det krävs mycket mer.

Vi är eniga med honom i hans motstånd mot fredlig samexistens. Vårt alternativ till den politiken är att bygga ett kampparti enligt leninistisk tradition, och det vi betonar är vikten av politiskt ledarskap.

Vi tog inte upp den tekniska aspekten av Che Guevaras insatser i Bolivia, vi pekade bara på att experterna sagt mycket lite i den frågan. Fidel Castro gick bara så långt som att säga att Che Guevara ibland hade en tendens att vara för djärv i sina operationer, men med det kan han ha menat att han som person gav sig in i strider, där han lätt kunde ha blivit dödad.

Det som oroadde oss mest var Ches politiska misstag. Och de räknade vi upp på följande vis:

För det första antog han att den specifika situationen i Bolivia var en direkt konsekvens av det allmänna läget på kontinental nivå. Om hela Latinamerika befinner sig i ett explosivt läge och om detta är förrevolutionärt, då måste man också säga att Bolivia är den svagaste länken i Latinamerika. Och man kan räkna upp alla orsaker till varför det är den svagaste länken. Men det Che bortsåg från när han gjorde den bedömningen, var att det också förekommer upp- och nedgångar inom ett visst land och att det är ytterst, ytterst viktigt att i den revolutionära kampen kunna säga när en rörelse verkligen är på väg bland massorna, och när den är på väg ner. Det handlar om frågan om *timing* – när man ska sätta igång att agera, hur man ska göra det, vilka paroller man ska föra fram, vilka aktioner man ska satsa på.

För det andra såg Che Guevara inte sambandet mellan *timing* och klasskampen i Bolivia. Timing är en avgörande fråga vid en betydande revolutionär handling. Jag kan säga att det också är en mycket svår fråga att avgöra även för ett revolutionärt parti. Det känner vi till från bolsjevikernas erfarenheter. Även för ett revolutionärt parti är det svårt att exakt avgöra de stämningar som råder bland massorna, det exakta måttet på hur de rör sig framåt, och utifrån denna kunskap kunna besluta om det rätta agerandet i rätt ögonblick. Det har inget direkt samband med en allmän situation och det krävs ett parti för att kunna avgöra det. Che hade inget parti. Hans timing byggde på en allmän kontinental situation och det objektiva behovet att stödja vietnameserna och försvara den kubanska revolutionen, inte på någon direkt och precis värdering av den bolivianska verkligheten.

I detta sammanhang bör vi notera hans uppfattning att revolutionen kan framtvingas genom en liten styrkas agerande, även utifrån, och de flesta han tog med sig till Bolivia i början kom utifrån. Hela Che Guevaras synsätt när det gäller detta hade likheter med ett sekteristiskt synsätt. Förutfattade meningar. Det allmänna läget är explosivt, man måste stödja vietnameserna och en liten styrka kan åstadkomma en revolution. Han gick till väga närmast dogmatiskt. I mycket utformade han sin syn på läget i Bolivia på ett sätt som liknar hur sekterister gör.

Hans tredje politiska misstag bestod i att i stället för att förlita sig på ett kampparti, i stället för att bygga ett sådant, eller ha det till sitt förfogande i Bolivia, gjorde han sig beroende av en mycket opålitlig bundsförvant. För det första bör man inte alls vara beroende av någon bundsförvant, inte någon alls; man bör ha sina egna styrkor. Men det hade han inte – inga politiska styrkor – och han fick förlita sig på en bundsförvant. Och denna bundsförvant var ytterst opålitlig – det bolivianska kommunistpartiet. Även med det bolivianska kommunistpartiet var hans politiska

förberedelser otillräckliga. Han gick inte omsorgsfullt till väga när han byggde upp sin allians med det bolivianska kommunistpartiet. Vad han borde ha gjort, eftersom de var opålitliga – var att ställa det mot väggen i förväg, innan någon operation ens hade inletts. Han hade behövt denna konfrontation med det för att kunna avgöra hur pass pålitliga kommunistpartiet skulle visa sig vara när kampen väl börjat. Det var helt avgörande att ha goda relationer med gruvarbetarna om hans gerillaföretag i Bolivia skulle bli framgångsrikt, att ha bra relationer med massorna i städerna, framför allt i La Paz.

Att han inte genomförde denna konfrontation, utan helt enkelt bara satte igång gjorde det mycket lättare för de bolivianska stalinisterna att föra över sina meningsskiljaktigheter med Che Guevara från det politiska planet – dvs skillnaden mellan fredlig samexistens och väpnad kamp – till organisatoriska frågor, något som nästan alltid blir fallet i en fraktionsstrid med en principiös grupp. De använde den organisatoriska frågan mot honom. De var helt för vad han gjorde, men organisatoriskt hade de motsättningar med honom. Framför allt anklagade de honom för att inte ha konsulterat dem. Och, visst, där hade de en poäng. Han frågade dem inte till råds om operationen. Sen tog de upp frågan om vem som skulle bestämma. Det är inte någon särskilt bra fråga att diskutera, eftersom det då kommer att handla om personliga kvalifikationer och det hela hamnar på en mycket vulgär nivå. Detta gjorde stalinisterna medvetet för att komma undan den viktiga politiska frågan. Det var ett misstag att låta den sortens situation uppstå.

Che Guevaras fjärde misstag, som jag redan berört, var att starta en väpnad aktion utan något politiskt parti eller ens en kärna till ett parti, vare sig på landsbygden eller i städerna. Han hade inte ens några kontakter med trotskisterna, som hade visst inflytande bland massorna både i La Paz och i gruvorna, och han hade inte några kontakter med bönderna, eller någon som helst organiserad politisk kraft på landsbygden, och när han inlett sin aktion befann han sig i en situation som innebar att om bönderna inte omedelbart slöt upp bakom honom, då fick han hitta en ersättning för dem. Han hamnade i ett läge då en liten styrka ersätter massorna, eller försöker göra det. Jag är helt säker på att det i Che Guevaras texter går att hitta uttalanden mot detta, mot alla tendenser till att ersätta massorna, uttalanden om att vissa förutsättningar krävs för gerillakrigföring; men faktum är att detta är vad han råkade ut för i Bolivia.

Hans femte misstag var att inte ägna sig åt några som helst politiska förberedelser bland bönderna. Inte på minsta vis. Med eller utan parti, kort och gott inga förberedelser över huvud taget bland bönderna. De togs helt och hållet på sängen. Helt plötsligt fanns dessa gerillakämpar där, och de behövde lite tid för att skaffa sig en uppfattning om dem och bedöma vad det kunde innebära. Dyrbar tid gick till spillo medan fienden kunde organisera sig.

Hans sjätte misstag var att underskatta CIA:s och Pentagons vilja, beredskap och tekniska förmåga att vidta motåtgärder mot honom. Han underskattade detta gruvligt. De, däremot, underskattade inte alls honom. Vi vet nu att när de fick kännedom om hans aktion anordnade ett möte på högsta nivå i Washington med alla krafter runt Johnson – Pentagon, CIA, utrikesdepartementet, alla deras topprepresentanter medverkade tillsammans med kontakterna i Bolivia, deras stora resurser, tekniska apparat, och vi vet inte hur många miljoner som spenderades. De bedömde Che Guevara som någon att verkligen ta på allvar, någon som krävde speciell uppmärksamhet. Med andra ord gjorde de en bättre bedömning av honom än han av dem. Det är ett svårt misstag. Man måste göra en mycket, mycket omsorgsfull bedömning av fienden.

Hans sjunde misstag var att välja en plats – och detta inkluderar en teknisk aspekt – som det var svårt att bryta sig ut från eller att få hjälp i. Kanske var det ett mycket bra område för att träna gerillakrigföring i, men inte särskilt bra för att kunna erhålla hjälp, eller bryta sig ut från. Och han tillfångatogs också just när han försökte bryta sig ut därifrån. Detta val gjorde det lättare för mot-

ståndaren att isolera honom när bönderna inte omedelbart anslöt sig, som han hade hoppats att de skulle göra.

Sammanfattar vi alla dessa misstag kan vi dra följande allmänna slutsats: att Che Guevara satte gerillateknik – den väpnade kampens teknik – över politiken. Han satte militär handling före partibyggnad. Och jag tror att detta är ovedersägligt; detta var vad han faktiskt gjorde.

Slutsatsen av detta, också med beaktande av att Che Guevara var en mycket betydande föreläsare för och utövare av gerillakrig, är först och främst att gerillakrigföring inte håller som allmän strategi, hur bra den än kan vara som taktik i vissa situationer när den tillämpas av ett välorganiserat kampparti.

Den andra slutsatsen av dessa erfarenheter är att det gav nya belegg för att kampen i Latinamerika blivit svårare och kräver bättre verktyg än förut – den kräver byggande av ett kampparti mycket mer än, säg, 1958 eller 1959.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips

[Dagbok från Bolivia](#). Ches egna anteckningar från gerillakampen i Bolivia.

[Revolution i revolutionen](#) av Régis Debray

[Gerillarörelser i Latinamerika](#) av James Petras.

[Den revolutionära vägen för Latinamerika](#), Diskussion om vänsterns strategi och taktik i Latinamerika i slutet av 60-talet, i synnerhet gerillataktiken.

[Resolution om Latinamerika från Fjärde internationalens 9:e världskongress \(1969\)](#)

Kritiska texter:

[Argentina och Bolivia - ett bokslut](#). Av Hugo Blanco, Peter Camejo, Joseph Hansen m fl. 1969

[Kritik av vapnen 1](#) av Régis Debray. I denna bok (från 1974) kritiserar Debray den gerilla-inriktning som han själv var en av de främsta föreläsarna av, bl a genom boken "Revolution i revolutionen" från 1967.

Martin Fahlgren: [Régis Debray och den latinamerikanska gerillan](#) (om bl a *Kritik av vapnen*)